

Kyrkogården som trädgård

Text och bild: Malin Henningsson, kyrkvaktmästare i Vattholma pastorat

Ur ett perspektiv vill jag gärna se vår kyrkogård som en slags trädgård.

En plats där jag önskar att besökarna ska kunna känna frid, lugn och ro oavsett vad de bär med sig.

En fin plats där man bara "får vara" på sina villkor, i sin glädje eller sorg och att bli sedd.

Att kunna vandra runt eller sätta sig ner på de olika platser kyrkogården erbjuder.

Ärentuna kyrkogård (som presenteras i den här foldern) har flera områden med olika karaktärer. En del ligger innanför murarna med våra äldre gravar som andas historia. Sen har vi ytterområdet med våra lite mer öppna ytor och nyare gravkvarter. På ytterområdet finns även vår minneslund och nya askgravlund som både har och ska förmedla känslan av skog med träd, mossiga stenar och högt gräs (min personliga favorit). Att få se småfåglarna sitta och bada i bubblorna på vattenstenen och även veta att vi har olika djur som smyger dit och dricker vatten, allt från de små bina till räv, rådjur m.fl. gör gott för en djurvän.

Vi jobbar mycket för den biologiska mångfalden på kyrkogården. Vi matar fåglarna på vintern. På sommaren ställer vi ut små fat med vatten på muren till dem och olika insekter att dricka.

Vi sparar olika gräsytor på sommaren där de vilda blommorna kan bli mat åt alla våra insekter. Även likaså i våra rabatter med perenner och sommarblommor som planeras för att alltid ha något ätbart.

Tips på hur man bygger rabatt

Jord

När det gäller all typ av plantering är att ha en bra jord A och O.

Man kan till viss del självklart förändra en jord genom att tillföra organiskt material som kompost, mull, gräsklipp mm. för att växterna ska trivas.

Men man kan också tänka på att det kan vara bättre och försöka jobba med den jorden man har istället för att kämpa för att förändra den och välja växter efter detta.

Vilken jord man ska ha är ju beroende på vad man ska plantera. Är det träd, buskar, perenner, sommarblommor eller något annat.

Inför planeringen är det viktigt att läsa på om växterna annars frågar man om råd på en bra plantskola där växterna köps.

Om du ska göra en större plantering och t.ex. har tänkt köpa hem ett större lass med planteringsjord är det viktigt att se till att det är en bra kvalitetsjord och att den inte innehåller rotogräs som sedan kan bli svårt att bli av med.

Läge

Om man t.ex. ska göra en perennrabatt så är det flera saker som kan vara bra att tänka på, t.ex. vilket läge rabatten har, ligger den i solen eller skuggigt, blåser det mycket på platsen, hur är läget på vintern? Vissa växter tål inte att stå fuktigt vintertid.

Hur väl-dränerad är jorden, är det ofta en plats där det blir torrt eller fuktigt? Har jag djur i trädgården som riskerar att äta på mina växter som sniglar, rådjur m.fl?

När man planerar en perennrabatt så tänk på att alltid försöka ha något som blommar hela säsongen. Välj växter du gillar och som passar ihop. Använd dig av olika fina bladformer och färger för där finns massor att välja bland.

Gör man en rabatt vid sommarstugan så kanske det är under en mer begränsad period man vill ha mycket som blommar då planerar man efter det.

Man behöver läsa på hur de växter man önskar vill ha det. Bra att även kolla hårdigheten på växten. Sen tycker jag att i vissa fall så kan man chansa lite. Man kan ju faktiskt lyckas!

Insekter

Mitt i detta behöver vi hjälpas åt att odla växter som just kan ätas av hungriga insekter, bin, humlor, fjärilar m.fl. i en värld där klimathotet ligger över oss och det faktum att våra insekter minskar i antal.

Växtval, plantering och skötsel

Växter/planteringar

Man kan gärna välja växter som är remonterande, dvs. att de kan klippas ner efter blomning (alltså själva blomstängeln) och på så sätt kan man få en till blomning på sensommaren. Den blir dock inte lika kraftig. Förslag på sådana växter är stjärnflocka, studentnejlika m.fl.

En bra och billigt sätt är också att kolla om man kan få eller byta till sig plantor av bekanta. Många perenner går att dela på eller ta frön av. Men ha koll på delade plantor att du inte får med oönskade ogräs eller snigelägg från mördarsnigeln den vägen.

När du sen planterar växterna så kan ett tips vara att sätta de högre växterna i bakkant eller i mitten beroende på vart rabatten är placerad. Och sen de lägre framför så att allt syns.

Viktigt är också att inte sätta dem för tätt. Tänk på att de behöver utrymme att få växa till sig.

Det brukar alltid med växter finnas ett rekommenderat s.k c/c-avstånd (centrum – centrum) vilket betyder antal cm från mitten på en planta till mitten på den bredvid.

Vattning

När man planterat klart är det viktigt att vattna ordentligt så att jorden sluter tätt om plantorna i marken. Man kan även om de är lite torra doppa plantorna innan plantering för att på så sätt få en maximalt våt jordklump. Då tar man en hink och doppar så att hela själva krukans är under vatten. När det slutat bubbla så har den sugit åt sig ordentligt med vatten.

Låt krukorna stå och rinna av sen. Du måste dock ändå vattna ordentligt efter plantering.

Vidare skötsel efter plantering så är det viktigt att vattna hela säsongen efter behov och väder. Tänk på att även om det regnar så kommer oftast inte regnvattnet ner tillräckligt långt i marken. Det tar också flera veckor innan plantorna har etablerat sig och fått ner sina rötter i jorden.

Näring

Angående näring som ju växterna behöver är det alltid svårt att veta vad de har med sig i krukorna från producenten. Ibland så blandas det i långtidsverkande gödsel i jorden där så jag tycker att man kan vänta med näring till vår-försommar året därpå då det är viktigt att växterna inte får för starkt med gödsel vilket kan bränna rötterna.

Fortsättningsvis så ska inte växter gödslas med kväve efter midsommar. Detta gäller de flesta växter utom sommarblommor – ettåriga växter, detta för att de ska ha tid att hinna avmogna – alltså förbereda sig för den kommande vintern. Man kan däremot gödsla med kalium och fosfor s.k höstgödsel på sensommaren.

Rabatt med sommarblommor

Om man gör en rabatt med sommarblommor får man tänka lite annorlunda. De flesta sommarblommor klarar av och gillar sol och värme. Det finns självklart undantag som vanlig fuchsia eller flitiga lisa som vill ha mer skugga. Där kan man få råd på plantskolan. Skillnaden på de flesta perenner och sommarblommor är att sommarblommorna blommar oavbrutet hela sommaren till frosten kommer.

Dock under förutsättning att man putsar bort vissna blommor och frökapslar på dem. Blomman inriktar sig på att föröka sig så när den bildat sina frön så tycker den att den inte behöver blomma så mycket så därför tar vi bort fröna. Det finns dock blommor som inte behöver putsas utan de blommor ändå, t.ex. surfinia, husarknappar, lobelia och femtunga.

Bland sommarblommorna kan man också välja mellan olika höjder, färger och former. Tänk på att då dessa blommor samtidigt hela sommaren att du färgmatchar dem om du vill. Välj utifrån vad du gillar!

Tänk även här på att ha ett lagom avstånd mellan plantorna så att de har utrymme att växa sig större. Här kan du också med fördel doppa krukorna i vatten innan plantering för maximal fukt. När du planterat så är det viktigt att vattna ordentligt. Kan man undvika att plantera när det är varmt och blåsigt så är det bra då plantorna kan stressas vid detta väder. Men det brukar oftast gå bra. Börjar de hänga så reser de sig oftast till kvällen när det blivit svalare.

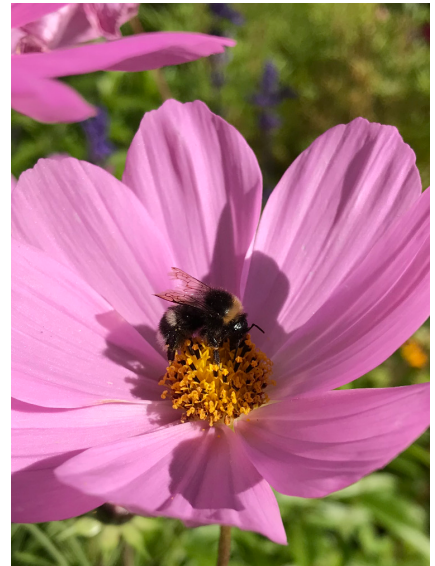
Angående näring är det likadant här att man sällan vet vad producenten har haft i krukorna. Mitt tips är att på sensommaren, efter ett par månader, ha ut någon form av gödsel så att de är fina säsongen ut t.ex. kväve, fosfor och kalium (även kallat NPK-gödsel). Det är också viktigt här att vattna plantorna ordentligt hela säsongen. Det tar ca tre veckor för plantorna att etablera sig hyfsat då de under den tiden behöver lite extra passning.

Plantering i blomurna

Om man inte har möjlighet eller tillgång till en rabatt så kan man plantera lite sommarblommor i en fin blomurna. I den kan du med fördel använda en jord som heter U-jord som är speciellt framtagen för blomurnor eller balkonglådor. Jorden har ett bra näringsinnehåll, är fukthållande med bra struktur. Planterar man i juni så brukar näringen i jorden räcka ca ett par månader. Efter det kan man gärna när man vattnar

blommorna ha i lite flytande näring så håller de sig fina säsongen ut. Lagom är 1/2 dl näring till 10 liter vatten. Ge detta en gång i veckan. Innan du planterar, doppa gärna plantorna (se tidigare text).

Vid planteringen sätt gärna växterna längst ut mot krukkanterna runtom och kanske någon i mitten för att på så sätt utnyttja hela krukan. Använd både någon hög, mellan och låg växt. Kanske något hängande vid framkanten. Allt efter tycke och smak! Vattna ordentligt efteråt.

Förslag på växter

Att välja växter är ju en smaksak vad var och en gillar! Här kommer dock en lista på några förslag från växtdjungeln...

Perenner: riddarsporre, studentnejlika, höstflox, stjärnflocka, funkia, strålrudbeckia, näva, olika prydnadsgräs, praktbinka, lavendel (älskas av fjärilar m.fl.), alunrot, daglilja, iris, alpmartorn, kärleksört, bolltistel (älskas av humlor), stormhatt (giftig), kantnepeta, stenkyndel (älskas av bin), daggkåpa. Flera av dessa gillas av olika insekter.

Sommarblommor: tagetes och rosenskära (båda älskas av humlor), petunia, surfinia, sommarrudbeckia, dahlia, fuchsia, verbena, lobelia, zinnia, femtunga, husarknapp, lejongap, daggsalvia, sommarljus, blomstertobak, "chokladskära", ettåriga prydnadsgräs.

Askgravlunden vid Ärentuna kyrka

Askgravlunden vid Ärentuna kyrka

Kyrkogårdsvaktmästare
Ärentuna kyrka
Malin Henningsson
070-895 94 67

Chef vaktmästeri och
fastighet
Tensta kyrka
Cecilia Johansson
070-210 90 12

Vattholma pastorat
Pastorsexpeditionen
Ärentunavägen 3
743 360 Storvreta

Svenska kyrkan
VATTHOLMA PASTORAT